

**ФОНД ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН –
ЕЛБАСЫ**

СОВЕТ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

**ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ И ВОСТРЕБОВАННОСТЬ
НАУКИ В СОВРЕМЕННОМ КАЗАХСТАНЕ**

XII Международная научная конференция

Сборник статей

(часть2)

Общественно-гуманитарные науки

Алматы – 2018

**УДК 001
ББК 72
И 66**

ОТВЕТСТВЕННЫЕ РЕДАКТОРЫ:

АБДИРАЙЫМОВА Г.С. – Председатель Совета по науке при Фонде Первого Президента Республики Казахстан, доктор социологических наук, профессор, заведующая кафедрой социологии и социальной работы КазНУ им. аль-Фараби
АМИТОВ С.А. – кандидат социологических наук, доцент кафедры социологии и социальной работы КазНУ им. аль-Фараби

И 66 **Инновационное развитие и востребованность науки в современном Казахстане: Сб. статей Межд. Науч. Конф.** (г. Алматы, 22-23 ноября 2018 г.). – Алматы, 2018. – 223 с. – каз., рус., англ.
ISBN 978-601-7079-64-2

В настоящий сборник вошли материалы XII Международной научной конференции «Инновационное развитие и востребованность науки в современном Казахстане» (г. Алматы, 22-23 ноября 2018 г.).

Материалы предназначены для молодых ученых, исследователей, преподавателей, студентов, магистрантов, докторантов, интересующихся проблемами развития современного общества.

Статьи изданы в авторской редакции.

**УДК 001
ББК 72**

ISBN 978-601-7079-64-2

болашақ» атты Жолдауында экономиканың ғылыми қамтымды моделін енгізу, әлемдегі ең дамыған 30 елдің қатарына кіру жолдары, шағын және орта бизнестің жалпы ішкі өнімдегі үлесін 20%-дан 50%-ға дейін жоғарылату сынды міндеттер қойды. Бұл деректерден Қазақстанда азаматтардың экономикалық әлеуметтенуінде оң макрофакторлар қалыптасқанын білеміз.

Жалпы қорыта айтқанда, қазіргідей экономикалық қатынастар өміріміздің бір бөлігіне айналған уақытта экономикалық әлеуметтенуді дұрыс жүйеге келтіру өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Щедрина Е.В. Исследования экономических представлений у детей // Вопросы психологии. 1991. № 2. С. 157-164.

2. Татьяна Дробышева, Экономическая социализация личности. Ценностный подход, Институт психологии РАН, 2013 г. 320 стр.

3. «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы.

Қалдыбек Сымбат Төлегенқызы

kaldybekovas@gmail.com

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,

Философия және саясаттану факультеті,

«Әлеуметтану» мамандығының 1 курс магистранты

Ғылыми жетекшісі: соц. ғ. докторы, профессор

Шеденова Н.У.

ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ГЕНДЕРЛІК БАЛАНС

Аннотация: Цифрлық экономикаға көшу мезо- және макро - деңгейде де, микро-деңгейде де жаңа қиындықтарды тудырады. Адами капиталдың жоғары деңгейіне ие отбасы мүшелерінің үй шаруашылықтары цифрлық экономикаға ену үшін үлкен мүмкіндіктерге ие. Осы тұрғыдан алғанда, демографиялық динамиканы ескере отырып, әртүрлі жастағы әйелдердің өмірлік жобаларын іске асыру үшін гендерлік баланс, тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету барған сайын маңызды болып келеді. Автор әйелдерді, соның ішінде 60 жасан асқандарды, цифрлық экономикаға белсенді енгізуге бағытталған іс-әрекеттерді ұсынады.

Түйінді сөздер: демографиялық динамика, гендерлік баланс, цифрлық экономика.

Гендерлік теңсіздікті жою жолдарын және цифрлық экономикаға әйелдерді тартуды түсіну үшін, шамамен ондаған жылдар бұрын қоғамдық ғылымдарда «екі жыныс өкілі үшін қоғамның барлық салаларында өзін-өзі жүзеге асыруға тең құқықты мойындайтын «гендерлік» тұжырымдамаға негізделген бағыт айтарлықтай маңызға ие [5]. Сандық экономикаға көшу мезо және макро деңгейде де, микро деңгейде де жаңа сынақтарға әкеледі: халықаралық бәсекелестікте инновациялық көшбасшыларға айналған мемлекеттер жеңіске жетеді; инновациялық технологиялар аясында тезірек ене алатын экономикалы мемлекеттер, экономикалық өсім қарқынында артықшылыққа ие болады; адами капиталдың жоғары деңгейіне ие отбасы мүшелерінің үй шаруашылықтары цифрлық экономикаға ену үшін үлкен мүмкіндіктерге ие болады. Цифрлық экономика әртүрлі, соның ішінде «цифрлық ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдануға негізделген экономикалық, әлеуметтік және мәдени қарым-қатынастар жүйесі» ретінде де қарастырылады [4].

Цифрлық экономиканың зерттеулері мен индикаторлары әртүрлі. Маңыздысы, Қазақстан бірқатар жетістіктерге ие, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қолжетімділігі мен пайдалануы: 2016 жылы үй шаруашылығының 74% компьютерлерге ие болды (2010 жылы олардың үлесі біршама жартысынан көбі - 55%); Үй шаруашылықтарының 75% Интернетке қол жеткізді, бұл 2010 жылмен салыстырғанда үштен бірге жоғары.; Интернетті қолданушылар күнделікті 15-72 жастағы тұрғындардың үлесі 2016 жылға қарай 2010 жылмен салыстырғанда екі есе артып, 58% құрады. Сонымен қатар, біздің елде Интернетті ешқашан пайдаланбағандар үлесі - халықтың 19%-ы құраса, ал осы саладағы жетекші елдерде (Дания, Люксембург, Норвегия) оның үлесі небәрі - 2% ғана. Біздің елімізде АКТ секторының жалпы қосылған құндағы үлесі төмен: 2015 жылы -2,8%. Қазақстан Корея Республикасынан бұл көрсеткіш бойынша төрт есе дерлік (10,7%) артта қалып отыр. Қазақстанда 2015 жылғы ұйымдардың қызметкерлерінің жалпы санындағы АКТ секторының үлесі жетекші елдердегіден екі есе төмен және 2,8% құрайды [3]. Ресей үшін жаңа цифрлық экономиканың негізгі мәселелерінің бірі қазіргі заманғы жұмыс орындарының, оның ішінде АКТ секторындағы төмен үлестің болуы болып табылады.

Екінші мәселе Қазақстанға ғана емес, сондай-ақ дамыған және бірқатар дамушы елдерге де әсер етеді. Бұл демографиялық қартаю үдерісінің өсуімен анықталатын халықтың демографиялық құрылымының өзгеруіне байланысты. Халықтың қартаюы туу мен өлім-жітім үрдісіндегі түбегейлі өзгерістермен қалыптасады. Өмір сүру ұзақтығының артуы басқа өмірлік

стратегияларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Белсенді өмір сүру ұзақтығы, бір жағынан, жеке өмірдің мақсаты, екінші жағынан, әлеуметтік саясаттың бағыты болуы мүмкін. Біздің елімізде халықтың барлық үш тобына әсер ететін демографиялық гендерлік асимметрия бар: балалар мен жасөспірімдер, еңбекке жарамды жастағы адамдар және еңбекке қабілетті жастан асқан адамдар. Сонымен қатар, асимметрияда көп бағытты сипат бар: алғашқы екі топта ерлердің саны жоғары, ал үлкен жастағыларда айтарлықтай әйелдер когортының басымдығы бар. 36 685 мыңнан 25905 мың жұмысшы жастағы адамдар әйелдерді құрайды, олар ерлерге қарағанда 15 миллионға көп. Зейнеткерлік жастағы ер адамдар 16,08 жас, ал зейнеткерлік жастағы әйелдерге - 25,80 жас өмір сүру сәйкес келеді. Сонымен қатар, қазіргі кездегі әйелдердің денсаулығы мен олардың табыс деңгейлері еркектерге қарағанда төмен, ал білім деңгейі жоғары. Мүмкін, сондықтан болар, 50 жастан асқан қаладағы және ауылдық жерлердегі әйелдер интернетті белсендірек пайдаланады: 50-54 жастағы ерлердің 7,6%-ы және әйелдердің 9,3% -ы аптасына кемінде бір рет интернет желісін пайдаланады. Жастың ұлғайғаюына байланысты желіні белсенді пайдаланушылардың үлесі төмендей бастайды, алайда әйелдер қауымы желіге жиі кіреді [2].

Біздің елімізде түрлі жастағы әйелдердің тең мүмкіндіктерінде гендерлік алшақтық сақталған. 2006 жылдан бастап Бүкіләлемдік экономикалық форум (WEF) әлемнің көптеген елдері үшін гендерлік теңсіздік индексіні енгізді. 2016 жылдың аяғында жарияланған ДЭФ баяндамасына сәйкес, 144 ел үшін өлшеулерді қамтитын елдердің ешқайсысы ерлер мен әйелдердің арасындағы толық теңдікке қол жеткізе алмады. Денсаулық сақтау және білім беру салаларында ең үлкен прогресс байқалады, тиісті субиндекстердің жаһандық маңызы 97% және 95% болды. Экономикалық және саяси салаларда ең маңызды гендерлік айырмашылық тиісінше 74% және 23% құрайды. Гендерлік теңсіздіктің күрделі индексі 2016 жылы 70% құрады. Бұл жылдардағы Қазақстан рейтингі өте жоғары емес; 2016 жылы біздің еліміз 144 орыннан 51-ші орынды иеленді. Экономикада гендерлік дискриминация (ерлер мен әйелдерге еңбекақы төлеуіндегі елеулі айырмашылықтары) сақталған, саяси субиндекс тек 7% ғана, бүкіл әлем бойынша орташа 23%. Парламенттегі орынның 14% -ы әйелдерге тиесілі, ал министрліктегі лауазымдарда әйелдер үлесі төмендеу - 6% [1].

Осыған байланысты Елбасы Н.Ә.Назарбаев өз жолдауында жаңа технологиялық ұрпақтың экономикасын, цифрлық экономиканы дамыту жолында еліміздің бағытын растады. Бұл келесі он-он бес жылда миллиондаған кәсіпқой жұмыс істейтін әйелдер мен ерлер жаңа нарық, жаңа мамандықтарды игеру мәселелеріне тап болатындықтан, бүгінгі мектеп

оқушылар жынысына қарамастан қазіргі заманғы технологиялық білім алуға, барлық мамандықтарда жаңа технологияларды пайдалануға дайын болуға міндетті, ал қоғамның құндылық жүйесі көрсетілген өзгерістерге бейімделуі керек дегенді білдіреді.

Технологиялық жарыс көшбасшыларының қатарына ену үшін: демографиялық динамика мен гендерлік демографиялық асимметрияны ескере отырып, жоғары тиімді жұмыс орындарын құруды күшейту; әртүрлі жастағы әйелдердің жаппай когорттарын қамтитын үздіксіз білім беру жүйесін мақсатты қалыптастыру; қызметкерлерді оқытуға жұмсалатын инвестициялардың ұлғаюымен байланысты әлеуметтік жауапты бизнестің қызметін күшейту, осы шығындарды гендерлік аспектілерде теңгеру; демографиялық динамиканы есепке ала отырып, елдің барлық ұрпақтарына әсер ететін белсенді ұзақ өмір сүрудің ұлттық бағдарламасын қалыптастыру, ал оның бір бөлігі цифрлық экономика болып табылатын білім экономикасына қосылуға бағытталған болуы тиіс.

Көрсетілген тізім бұл басқару органы шешетін проблемалардың тұтас кешенін қамтымайды. Ол цифрлық экономикадағы гендерлік теңсіздікті жою үшін іс-шаралардың әр түрлілігін ғана атап көрсетеді. Тек осындай жолмен проблеманы шешуге жан-жақты көзқарасты қамтамасыз ете аламыз, білім беру, кадрлар даярлау, гендерлік стереотиптерді жеңу және әйелдердің кезкелген мамандықты таңдай алатын және жұмыс пен отбасылық өмірді табысты біріктіретін қолайлы мәдени ортаны құру саласындағы ұзақ мерзімді мақсатты мемлекеттік саясатты тұжырымдай аламыз.

Гендерлік қатынастар гендерлік тепе-теңдік тарихи тұрғыдан қол жеткізілген кезде, ал гендерлік рөлдер әлеуметтік даму мақсаттарына сәйкес келген кезде тиімдірек болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/> (дата обращения: 24.02.2018).
2. Демография. Старшее поколение. URL: http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/:www.gks.ru/bgd/regl/b17_111/Main.htm (дата обращения: 20.10.2018).
3. Индикаторы цифровой экономики: 2017: Статистический сборник 20171173504122/ICE2017.pdf (дата обращения: 20.10.2018).
4. Прасолов В. И. Цифровая экономика как ответ на вызовы XXI века. <http://scipress.ru/economy/article/cifrovaya-ekonomika-kak-otvet-na-vyzovy-xxi-veka> (дата обращения: 21.10.2018).

5. Хасбулатова О. А. Гендерные исследования: история и современность. URL: <http://docplayer.ru/28071242-O-a-hasbulatova-gendernym-issledovaniyam-v-sisteme-vysshego-obrazovaniya-rossiidesyat-let.html>(дата обращения: 22.10.2018).

Қалмуханбетова Меруерт Дінмуханбетқызы
kalmukhanbetovameruert@gmail.com
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
Философия және саясаттану факультеті,
«Әлеуметтану» мамандығының 1 курс магистранты
Ғылыми жетекшісі: соц. ғ. докторы, профессор
Абдирайымова Г.С.

ВОЛОНТЕРЛЫҚ ҚЫЗМЕТ – ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ МЕН ҮКІМЕТТІК ЕМЕС ҰЙЫМДАРМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ ТҮРІ РЕТІНДЕ (ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗҰУ НЕГІЗІНДЕ)

Бүгінде біз техникалық прогресс пен ғылыми жетістіктердің еселенген, инновациялар мен ақпараттық технологиялардың белсенді қолданысы өскен тамаша дәуірде өмір сүреміз. Сонымен қатар адамзат бұрын соңды болмаған өз ауқымы бойынша жаһандыққа айналған мәселелерді кезіктіруде. Бұның барлығы да Жер ғаламшарындағы өмірді сақтау мен қалыпты жағдайда ұстау үшін тың шешімдерді талап етеді. Сол себепті 2015 жылдың 25 қыркүйегінде Күн тәртібінде Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше мемлекеттермен 2030 жылға дейінгі тұрақты даму саласындағы мәселе қабылданған болатын. Бұл әмбебап құжат барлық адамның амандығын қамтуға бағытталған 17 мақсаттан құралған. Аталмыш мақсаттарға жету үшін тек қана билік басшыларының, жеке сектор мен азаматтық қоғамның ортақ күшін ғана емес, сонымен қатар әр адамның атсалысуын талап етеді. Осыған байланысты волонтерлық қызмет қоғам дамуы мен гүлденуі мақсатында барлық әлеуметтік топтардың басын ерікті түрде біріктіретін құрал ретінде негізгі маңыздылыққа ие болуда. Ол Қазақстанның «асар» немесе өзара көмек секілді тарихи-мәдени дәстүрлерімен ажырамас байланыста бола тұра заманауи жаңашылдықпен және технологиялармен өз үйлесімін табуда. Волонтерлық қызмет Қазақстан Республикасы ұлттық саясатының алдыңғы мақсаты атанған – ұлттық бәсекеге қабілеттілікті қамтуда аса маңызды рөлге ие. Қазақстан Республикасының 2016 жылдың 30 желтоқсанында қабылданған «Волонтерлық қызмет туралы» заңнамасы мен волонтерлық бастамалардың өсуі олардың Қазақстан Республикасы билігі, азаматтық қоғам мен жеке сектор тарапынан қолдауға ие екенін көрсетеді [1]. Ендеше, волонтер ұғымының мәнін, қызметін, ҮЕҰ-мен өзара әрекеттесу тиімділігін талдап көрсетейік. Ерікті (волонтер) – латынның «voluntarius» сөзінен шыққан, адамның өз еркімен, өзінің есебі арқылы қоғамдық жұмыстарға белсенді

ЖАСТАРДЫҢ ҚАТЫНАСЫ: АЛМАТЫ МЕДИЦИНА КОЛЛЕДЖИ СТУДЕНТТЕРІ МЫСАЛЫ НЕГІЗІНДЕ	86
Зүлкәпіл Д.ОТБАСЫНДАҒЫ ЗОРЛЫҚ КӨРГЕН ӘЙЕЛДЕРДІҢ ӨМІРЛІК СТРАТЕГИЯЛАРЫН ӨЗГЕРТУ МҮМКІНДІКТЕРІ	94
Ишанов Е.Х. ИНФОРМАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ РУКОВОДИТЕЛЯ СТРУКТУРНОГО ПОДРАЗДЕЛЕНИЯ ВУЗА	99
Касымова Н.А., Инджиголян А.А. РОЛЬ СОЦИОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОГО КОРПУСА ZNASPROJECT»	112
Кодекова Г.ПСИХОЛОГ-СТУДЕНТТЕРДІҢ КӘСІБИ ОЙЛАУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	117
Кулмурзаева А.Б. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУМЕТТЕНУ - ӘЛЕУМЕТТЕНУДІҢ АЙРЫҚША ТҮРІ РЕТІНДЕ	121
Қалдыбек С.Т. ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ГЕНДЕРЛІК БАЛАНС	125
Қалмуханбетова М.Д. ВОЛОНТЕРЛЫҚ ҚЫЗМЕТ – ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ МЕН ҮКІМЕТТІК ЕМЕС ҰЙЫМДАРМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ ТҮРІ РЕТІНДЕ (ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗҰУ НЕГІЗІНДЕ)	129
Ламанова А.С. ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОЦИОЛОГИЧЕСКОЙ МЕТОДИКИ «ОБРАТНОЙ СВЯЗИ» ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	133
Лукпанов А.А. ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕГАЗОВОГО СЕКТОРА КАЗАХСТАНА (НА ОСНОВЕ СТАТИСТИЧЕСКИХ ДАННЫХ)	137
Мамбетова И.М. РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОСТИ У УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ НА УРОКАХ ПО ПРЕДМЕТУ «САМОПОЗНАНИЕ»	143
Мукушев Т.Б. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПЕРВИЧНОГО УЧЕТА В СУБЪЕКТАХ МАЛОГО БИЗНЕСА	147
Муравьева О.О.МЕТОД МЕНТАЛЬНЫХ КАРТ В ИЗУЧЕНИИ ГОРОДСКОГО ПРОСТРАНСТВА	152
Мырзабаев С.Е. ЖАСӨСПІМДЕРДІҢ СУИЦИДКЕ БАҒЫТТАЛУЫНА ӘСЕР ЕТУШІ ӘЛЕУМЕТТІК- ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ФАКТОРЛАР	157
Наркулова Г.М., Оналбеков Е.С. ФИНАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СТУДЕНТОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ – «ВЫСТАВКА»	164
Өмірхан А.А.ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАҒЫ ГЕНДЕРЛІК АСИММЕТРИЯ	169
Сайлаубек А.С. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ОТБАСЫЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЖАҒАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕРІ	172